

معاونت درمان

دبیرخانه شورای راهبردی تدوین

راهنماهای سلامت

شناسنامه و استاندارد خدمت

ویزیت PhD یا متخصص طب سنتی

ایرانی

کارگروه تدوین استانداردهای طب ایرانی

دانشگاه علوم پزشکی تهران - دفتر طب ایرانی و مکمل

توسعه جوامع و گسترش نظام های سلامت، به ویژه در دو سده اخیر و نیز گسترش علوم پزشکی در جهان موجب شده است که تقریباً تمام کشورها به منظور برآورده شدن نیازهای سلامت محور خود، به تدوین راهنماهای بالینی (راهکارها، سیاست ها، استانداردها و پروتکل های بالینی) در راستای ارتقا سطح کیفی و کمی ارائه خدمات و همچنین تدوین سیاست های کلان در چارچوب استقرار پزشکی مبتنی بر شواهد گام بر دارند. از سویی ضرورت تعیین حدود و ثغور اختیارات دانش آموختگان حرف مختلف پزشکی و استاندارد فضای فیزیکی و فرآیندهای ارائه خدمات سبب شد تا تدوین شناسنامه های مرتبط به منظور افزایش ایمنی، اثر بخشی و هزینه اثر بخشی در دستور کار وزارت متبوع قرار گیرد.

اندازه گیری کیفیت برای جلب اطمینان و حصول رضایت آحاد جامعه، قضاوت در زمینه عملکردها، تامین و مدیریت مصرف منابع محدود، نیازمند تدوین چنین راهنماهایی می باشد. این مهم همچنین به سیاستگذاران نیز کمک خواهد نمود تا به طور نظام مند، به توسعه و پایش خدمات اقدام نموده و از این طریق، آنان را به اهدافی که نسبت به ارائه خدمات و مراقبت های سلامت دارند، ناائل نماید تا به بهترین شکل به نیازهای مردم و جامعه پاسخ دهند. علاوه بر تدوین راهنماها، نظارت بر رعایت آن ها نیز حائز اهمیت می باشد و می تواند موجب افزایش رضایتمندی بیماران و افزایش کیفیت و بهره وری نظام ارائه خدمات سلامت گردد. طراحی و تدوین راهنماهای مناسب برای خدمات سلامت، در زمره مهمترین ابعاد مدیریت نوین در بخش سلامت، به شمار می آید. اکنون در کشورمان، نیاز به وجود و استقرار راهنماهای ملی در بخش سلامت، به خوبی شناخته شده و با رویکردی نظام مند و مبتنی بر بهترین شواهد، تدوین شده است.

در پایان جا دارد تا از همکاری های بی دریغ معاون محترم درمان «جناب آقای دکتر قاسم جان بابایی»، معاون محترم آموزشی «جناب آقای دکتر باقر لاریجانی» و شورای راهبردی تدوین راهنماهای بالینی در مدیریت تدوین راهنماهای طبابت بالینی، و نیز هیات های ممتحنه مورد و انجمن های علمی تخصصی مربوطه، اعضاء محترم هیئت علمی و همچنین هماهنگی موثر سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران، وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی و سازمان های بیمه گر و سایر همکاران در معاونت های مختلف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تقدیر و تشکر نمایم.

انتظار می رود راهنماهای طبابت بالینی تدوین شده تحت نظارت فنی دفتر ارزیابی فناوری، تدوین استاندارد و تعرفه سلامت و کمیته فنی تدوین راهنماهای بالینی، مورد عنایت تمامی نهادها و مراجع مخاطب قرار گرفته و به عنوان معیار عملکرد و محک فعالیت های آنان در نظام ارائه خدمات سلامت شناخته شود.

امید است اهداف متعالی نظام سلامت کشورمان در پرتو گام نهادن در این مسیر، به نحوی شایسته محقق گردد.

دکتر سعید نمکی

وزیر

تهیه و تنظیم:

کارگروه تدوین استانداردهای طب ایرانی دانشگاه علوم پزشکی تهران- دفتر طب ایرانی و مکمل

با همکاری:

انجمن علمی طب سنتی ایرانی

هیات ممتحنه و ارزشیابی رشته طب سنتی ایرانی

دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

اسامی تدوین کنندگان:

1. دکتر محمد رضا شمس اردکانی: مشاور و مدیرکل دفتر طب ایرانی و مکمل و استاد دانشگاه علوم پزشکی تهران
2. دکتر عبدالله بهرامی: عضو محترم هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی مشهد و رییس انجمن علمی طب سنتی کشور
3. دکتر محمود خدادوست: دکترای تخصصی طب سنتی ایرانی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
4. دکتر ابراهیم خادم: دکترای تخصصی طب سنتی ایرانی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران
5. دکتر لیلی شیرینی: دکترای تخصصی طب سنتی ایرانی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران
6. دکتر ریحانه معینی: دکترای تخصصی طب سنتی ایرانی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران
7. دکتر نرگس گرجی: دکترای تخصصی طب سنتی ایرانی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران
8. دکتر مهدی یوسفی: دکترای تخصصی طب سنتی ایرانی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی مشهد
9. دکتر نفیسه حسینی یکتا: دکترای تخصصی طب سنتی ایرانی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی ارتش
10. دکتر علیرضا عباسیان: دکترای تخصصی طب سنتی ایرانی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

تحت نظارت فنی:

گروه استانداردسازی و تدوین راهنماهای بالینی

دفتر ارزیابی فن آوری، استانداردسازی و تعرفه سلامت

دکتر علیرضا اولیایی منش، دکتر مجید داوری، دکتر آرمان زندی، دکتر آرمین شیروانی،

مجید حسن قمی، دکتر عطیه صباغیان پی رو، دکتر مریم خیری، دکتر بیتا لشکری، مرتضی سلمان ماهینی

ویزیت PhD طب سنتی ایرانی یا متخصص طب سنتی ایرانی

آشنایی با بیمار و شناختن اسباب و علائم بیماری او از دیدگاه طب ایرانی مبحثی بسیار حائز اهمیت است، زیرا این طب بر پایه علامت شناسی یا semiology بنا نهاده شده و کوچکترین علائم بالینی بیمار و تغییرات آنها می توانند در شناخت بیماری و درمان وی بسیار تاثیرگذار باشند.

از طرفی طب ایرانی باید با وضع زندگی، شغل، وضعیت رضایت از زندگی، آب و هوا، رژیم غذایی و مزاج پایه بیمار آشنا باشد و در ضمن از سوابق بیماری فرد هم آگاهی داشته باشد. لذا توصیه می گردد که طبیب طب سنتی ایرانی از اهالی همان منطقه باشد و افراد تحت پوشش او ثابت و مشخص بوده تا بتواند در تشخیص و درمان بیماری موفق و کارآمد وارد عمل شود.

الف) عنوان دقیق خدمت مورد بررسی:

ویزیت PhD طب سنتی ایرانی یا متخصص طب سنتی ایرانی

توضیح: در سراسر این نوشتار PhD طب سنتی ایرانی، دکترای تخصصی طب سنتی ایرانی و متخصص طب سنتی ایرانی یک بار حقوقی دارند و منظور پزشکی است که دوره تخصصی طب سنتی ایرانی را به صورت دوره PhD و یا تخصصی بالینی در دانشگاه های مورد تایید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی گذرانده است.

ب) تعریف و تشریح خدمت مورد بررسی :

از دیدگاه طب ایرانی یک ویزیت با دیدگاه طب ایرانی شامل مراحل زیر می باشد:

مرحله اول: تعیین مشخصات فردی بیمار:

شناختن مشخصات فردی بیمار که شامل (نام و نام خانوادگی، سن، جنس، وضعیت تاهل، شغل، محل تولد، محل سکونت، میزان رضایتمندی از زندگی، عادت های غذایی، تعداد فرزندان، وضعیت زایمان و ...) می باشد برای طبیب متخصص طب سنتی ایرانی لازم است تا بتواند شرایط کنونی و گذشته بیمار را مورد بررسی و مقایسه قرار داده و در صورت امکان با تغییر برخی شرایط (مثلا تغییر محل سکونت یا تغییر شغل) در صورت امکان) یا توصیه به ازدواج، به درمان بیماری وی کمک نماید.

مرحله دوم: بررسی شکایت اصلی و شرح حال بیماری کنونی بیمار:

در این مرحله متخصص طب سنتی ایرانی به بررسی کامل بیماری می پردازد که این شامل:

بررسی چگونگی ظهور علائم بالینی، سیر بیماری، عوامل کاهش دهنده و افزایش دهنده علائم بیماری، دوره ای یا غیر دوره ای بودن آن، و نیز بررسی علائم بیماری در عضو مشارکت ارگان مورد نظر (یکی از بررسی های بسیار مهم در طب ایرانی) و... می باشد.

در عین حال در این مرحله کلیه اقدامات تشخیصی و درمانی انجام شده برای بیمار(در هر دو طب کلاسیک و طب ایرانی) و نیز سابقه فامیلی بیماری در بین افراد خانواده، بررسی و در صورت وجود ذکر شده و در پرونده درج می شود.

مرحله سوم: تعیین مزاج جبلی بیمار:

از دیدگاه طب ایرانی افراد دارای یک مزاج پایه یا جبلی هستند که در هر فردی منحصر به فرد است و متخصص طب سنتی ایرانی با شناخت دقیق مزاج جبلی فرد است که می تواند براساس آن در بیماری به تشخیص میزان انحراف وی از مزاج جبلی رسیده و به درمان صحیح وی پردازد.

تعیین مزاج جبلی در طب ایرانی براساس بررسی اجناس عشره(10 خصوصیت بالینی مهم) یعنی: مو، سحنه، اعراض نفسانی، رنگ پوست و... استوار می باشد و طبیب متخصص طب سنتی ایرانی موظف است این 10 خصوصیت را برای تعیین مزاج جبلی هر فرد به صورت مجزا بررسی نماید.

مرحله چهارم: تعیین سوء مزاج عضو درگیر و سوء مزاج عارض بر کل بدن در صورت وجود

این مرحله اصل و عمود شرح حال طب ایرانی می باشد که طبیب متخصص طب سنتی ایرانی بعد از تکمیل سه مرحله فوق الذکر، به تعیین آن می پردازد. در این مرحله طبیب به تعیین وضعیت مزاجی هر یک از اعضای ریسه و شریفه در بدن بیمار پرداخته و وضعیت سوء مزاج عضو بیمار را مشخص نموده و میزان ارتباط آن عضو درگیر را با اعضای ریسه نمایان کند. (از دیدگاه طب ایرانی اعضای داخلی باهم در ارتباط بسیار نزدیکی قرار دارند و درمان عضو بیمار به تنهایی و بدون بررسی و تقویت سایر اعضا بی تاثیر خواهد بود). البته در تعیین وضعیت مزاجی اعضای ریسه و عضو درگیر نیاز به استفاده از پرسشنامه هایی است که سوالات آنها بر اساس مبانی طب ایرانی طراحی شده باشند و در نتیجه بتوانند طبیب را به سمت تعیین مزاجی دقیق رهنمون نمایند.

مرحله پنجم: تشخیص بیماری و آغاز درمان آن با استفاده از تدابیر سته ضروریه :

از دیدگاه طب ایرانی تدابیری با عنوان "تدابیر سته ضروریه" وجود دارد که رعایت این تدابیر هم برای حفظ سلامتی افراد سالم و هم برای درمان بیماران توصیه شده است. سته ضروریه امور 6 گانه ایست که شامل موارد آب و هوا، تغذیه، خواب و بیداری، حرکت و سکون، استفراغ و احتباس، اعراض نفسانی می باشد و طبیب طب سنتی ایرانی با بررسی و شناخت و تغییر اختلالات موجود در این موارد 6 گانه می تواند باعث حفظ سلامتی فرد سالم و نیز درمان بیماری مریض گردد.

مرحله ششم: درمان با داروها

در این مرحله که بعد از استفاده از تدابیر سته ضروریه قرار دارد طبیب بنا بر مصلحت بیمار از داروهای گیاهی مفرده یا مرکبه جهت درمان بیماری فرد استفاده می کند. البته طبیب باید همواره عوارض مصرف داروها را در نظر گرفته و در صورت امکان درمان را از داروهای مفرده ساده تر و بی عارضه تر آغاز نماید.

مرحله هفتم: در صورت نیاز، ارجاع بیمار جهت شرکت در کلاس اصول حفظ تندرستی و مراقبت از خود و مشاوره و تدبیر تغذیه

مرحله هشتم: ارجاع بیمار جهت انجام اعمال یدای

* بندهای هفتم و هشتم می تواند توسط خود متخصص طب سنتی ایرانی با اختصاص وقت مجزا از وقت ویزیت صورت گیرد.

ج) تواتر ارائه خدمت

فواصل انجام:

با توجه به دیدگاه طب ایرانی در خصوص تفاوت های فردی (تفاوت های مزاجی) و حاد یا مزمن بودن بیماری فواصل ویزیت بر اساس صلاحدید پزشک تعیین می شود.

د) فرد/افراد صاحب صلاحیت جهت تجویز (Order) خدمت مربوطه و استاندارد تجویز:

1. PhD طب سنتی ایرانی و متخصص طب سنتی ایرانی (فارغ التحصیل دانشکده های طب ایرانی)

ه) ویژگی های ارائه کننده اصلی صاحب صلاحیت جهت ارائه خدمت مربوطه:

1. PhD طب سنتی ایرانی و متخصص طب سنتی ایرانی (فارغ التحصیل دانشکده های طب ایرانی): پزشکانی هستند که دوره دکترای تخصصی (PhD) یا تخصص طب سنتی ایرانی را در دانشگاه های مورد تایید وزارت بهداشت گذرانده اند.

و) عنوان و سطح تخصص های مورد نیاز (استاندارد) برای سایر اعضای تیم ارائه کننده خدمت:

ردیف	عنوان تخصصی	تعداد مورد نیاز به طور استاندارد به ازای ارائه هر خدمت	فرمول محاسباتی تعداد نیروی انسانی مورد نیاز	میزان تحصیلات مورد نیاز	سابقه کار و یا دوره آموزشی مصوب در صورت لزوم	نقش در فرایند ارائه خدمت
1	پذیرش	یک نفر	یک نفر	دیپلم	-	تشکیل پرونده پیگیری مسائل اداری - مالی
2	خدمات	یک نفر	یک نفر	سیکل	-	تمیز کردن محیط و انجام امور خدماتی

ز) استانداردهای فضای فیزیکی و مکان ارائه خدمت:

1. اتاق ویزیت پزشک: وسعت حداقل 6 متر باشد.
وسایل اتاق ویزیت: میز و صندلی پزشک، تخت معاینه، ترالی معاینه بیمار، فشارسنج، گوشی استتوسکوپ، دماسنج، اتوسکوپ، آبسلانگ، چراغ قوه و سایر وسایل لازم جهت ویزیت عمومی بیمار
2. اتاق منشی (حداقل 8 متر) که محل انتظار بیمار نیز می باشد

ح) تجهیزات پزشکی سرمایه‌ای به ازای هر خدمت:

ردیف	عنوان تجهیزات	شناسه فنی	کاربرد در فرایند ارائه خدمت	متوسط عمر مفید تجهیزات	تعداد خدمات قابل ارائه در واحد زمان	متوسط زمان کاربری به ازای هر خدمت	امکان استفاده همزمان برای ارائه خدمات مشابه و یا سایر خدمات
1	فور		استریل نمودن وسایل	5 سال	2-3 خدمات در ساعت	20 دقیقه	خیر
2	تخت معاینه		معاینه افراد	5 سال	2-3 خدمات در ساعت	20 دقیقه	خیر
3	میز کار		انجام کار	5 سال	2-3 خدمات در ساعت	20 دقیقه	خیر
4	صندلی		استفاده بیمار	5 سال	2-3 خدمات در ساعت	20 دقیقه	خیر
5	گوشی پزشکی (استتوسکوپ)		معاینه افراد	5 سال	2-3 خدمات در ساعت	20 دقیقه	خیر
6	دماسنج		تعیین دمای بدن بیمار	5 سال	2-3 خدمات در ساعت	15 دقیقه	خیر
7	دستگاه فشار خون		اندازه گیری فشار خون	5 سال			خیر
8	وسایل احیاء		در موارد CPR	5 سال			خیر
9	کپسول اکسیژن		در موارد CPR	5 سال			خیر

ط) داروها، مواد و لوازم مصرفی پزشکی جهت ارائه هر خدمت:

ردیف	اقلام مصرفی مورد نیاز	میزان مصرف (تعداد یا نسبت)	مدل / مارک‌های واجد شرایط (تولید داخل و خارج)
1	دستکش یکبار مصرف	به ازاء هر نفر یک تا دو عدد	تولید داخل
2	روتختی یکبار مصرف	به ازاء هر نفر یک عدد	تولید داخل
3	ماسک	به ازاء هر نفر یک تا دو عدد	تولید داخل
4	آبسلانگ	به ازاء هر نفر یک تا دو عدد	تولید داخل

*در صورت انجام هر یک از اعمال یدای رعایت استاندارد خدمت مربوطه الزامی می باشد.

ی) اقدامات پاراکلینیکی، تصویر برداری مورد نیاز جهت ارائه خدمت:

ردیف	عنوان خدمت پاراکلینیکی	تخصص صاحب صلاحیت جهت تجویز	قبل، حین و یا بعد از ارائه خدمت (با ذکر بستری و یا سرپایی بودن)
1	گرافی ها	PhD طب سنتی ایرانی یا متخصص طب سنتی ایرانی	کلیه گرافی ها (گرافی ساده، سونوگرافی، سی تی اسکن، ام آر آی و ...) در حد متخصص داخلی
2	آزمایشات	PhD طب سنتی ایرانی یا متخصص طب سنتی ایرانی	کلیه آزمایشات (خون، ادرار، مدفوع و ...) در حد متخصص داخلی

ک) مدت زمان ارائه هر واحد خدمت:

ردیف	عنوان تخصص	میزان تحصیلات	مدت زمان مشارکت در فرایند ارائه خدمت	نوع مشارکت در قبل، حین و بعد از ارائه خدمت
1	PhD طب سنتی ایرانی و متخصص طب سنتی ایرانی	PhD	ویزیت اول حداقل 25 دقیقه ویزیت های بعدی حداقل 10 دقیقه	ویزیت و مشارکت کامل

1. Ibn Sina H. Qanun dar teb. publish of Tehran: 1296 p. 135-7. [in arabic].
2. Aghili Khorasani shirazi MH. [Kholassat Al-Hekmah (The Principal's of Traditional Iranian Medicine)]. In: Nazem E, editor. 1st ed. Qom: Esmaeilian; 1385 H.S.. [in persian].
3. Arzani MA. [Mofareh Al-Gholub]. lahoor :salim lahoor; 1333 H.(1915 A.D). p. 468-72 [in persian].
4. Arzani MA. [Mizan Al-teb]. lahoor :hadi nasiri; 1380 H.(1962 A.D). p. 21 [in persian].
5. Jorjani SEi. [Al - Aghraz al - Tibbia val Mabahess al - Alaiia (Medical Goals and Allai's Discussions)]. Vol. I. In: Tadjbakhs H, editor. 2nd ed. Tehran: University of Tehran Press; 1388 H.S. p. 211,220, 226. [in persian].
6. Gilani MK. [Hefzosehe-Nasery]. In: Chupani R ,editor. Tehran: almaie; 1387 H.S. p. 152-3. [in persian].
7. Blunt SB, Lee HP. Can traditional "cupping" treatment cause a stroke? Med Hypotheses. 2010 May;74(5):945-9. Epub 2009 Dec 23.
8. Ahmadi A, Schwebel DC, Rezaei M. The efficacy of wet-cupping in the treatment of tension and migraine headache. Am J Chin Med. 2008; 36(1):37-44.
9. Niasari M, Kosari F, Ahmadi A The effect of wet cupping on serum lipid concentrations of clinically healthy young men: a randomized controlled trial.J Altern Complement Med. 2007 Jan-Feb;13(1):79-82.
10. Farhadi K, Schwebel DC, Saeb M, Choubsaz M, Mohammadi R, Ahmadi A, The effectiveness of wet-cupping for nonspecific low back pain in Iran: a randomized controlled trial. Complement Ther Med. 2009 Jan;17(1):9-15.
11. Lüdtke R, Albrecht U, Stange R, Uehleke B. Brachialgia paraesthetica nocturna can be relieved by "wet cupping" results of a randomised pilot study. Complement Ther Med. 2006 Dec;14(4):247-53.

• تاریخ اعتبار این راهنما از زمان ابلاغ به مدت 2 سال می باشد و بعد از اتمام مهلت زمانی می بایست ویرایش صورت پذیرد.

بسمه تعالی
فرم تدوین راهنمای تجویز

توضیحات	مدت زمان ارائه	تواتر خدمتی		محل ارائه خدمت	شرط تجویز		ارائه کنندگان اصلی صاحب صلاحیت	افراد صاحب صلاحیت جهت تجویز	کاربرد خدمت		کد RVU	عنوان استاندارد
		فواصل انجام	تعداد دفعات مورد نیاز		کنترا اندیکاسیون	اندیکاسیون			سرپایی	بستری		
		ویزیت اول حداقل 25 دقیقه	ویزیت های بعدی حداقل 10 دقیقه	درمانگاه- سلامتکده- مطب			PhD طب سنتی ایرانی و متخصص طب سنتی ایرانی	PhD طب سنتی ایرانی و متخصص طب سنتی ایرانی				

- تاریخ اعتبار این راهنما از زمان ابلاغ به مدت 2 سال می باشد و بعد از اتمام مهلت زمانی می بایست ویرایش صورت پذیرد.